

Theorie en lastige woorden les 2 – blad 1

Doel: Om te lezen

De Dam in Amsterdam in 1668.

De Gouden Eeuw

De Gouden Eeuw, de naam zegt het al: de zeventiende eeuw was een tijd van grote rijkdom en welvaart, die vooral te danken was aan de handel. Een kleine groep mensen werd steenrijk. Er waren nog steeds arme mensen, maar een grote groep Nederlanders verdiende genoeg om van te leven. Een stad waar veel handelsroutes samenkwamen was Amsterdam, een echte wereldhaven. De stad had grote

pakhuizen en er was werkelijk van alles te koop. Amsterdam werd zo rijk dat er een groot stadhuis op de Dam neergezet kon worden. Er was in deze tijd veel werk in de Republiek. Mensen maakten thuis of in kleine bedrijfjes allerlei producten van grondstoffen die vaak uit het buitenland kwamen. Deze ambachten vielen onder de **nijverheid**. Ook de landbouw en de visserij leverden winst op.

de welvaart

Als mensen genoeg geld hebben om leuke dingen te doen.

de handelsroute

Een route over het water die door veel handelsschepen werd gebruikt.

de wereldhaven

Heel grote haven waar schepen uit de hele wereld met hun handelswaar komen.

de nijverheid

Het thuis maken van producten.

Kooplieden van Europa

Het meeste geld verdienden de kooplieden met de handel op de Oostzee. Daar kochten ze hout en graan, waarmee ze zuidelijke producten als wijn, marmer en zuidvruchten konden kopen. Het vervoer gebeurde vooral over het water. Overal in Europa kwam je Nederlanders tegen, zowel kooplieden als schippers. De Zaanstreek werd bekend om zijn scheepsbouw. De houtmolen was een geweldige uitvinding. Dag in

dag uit maalden houtmolens om Scandinavisch hout op maat te zagen. Nieuwe schepen werden aan het buitenland verkocht, maar ook aan Nederlandse kooplieden. Uit jaloezie op het Nederlandse succes begonnen de Engelsen een oorlog op zee. Michiel de Ruyter was de opperbevelhebber van de oorlogsvloot. Daarom had hij de titel admiraal. In de ogen van veel mensen in de zeventiende eeuw was hij een echte zeeheld!

Michiel de Ruyter op een schilderij uit 1667.

het marmer

Een steensoort.

de zuidvrucht

Vrucht uit een subtropisch gebied.

de oorlogsvloot

Groep schepen die bij elkaar horen en die gebruikt worden in een oorlog.

Theorie en lastige woorden les 2 – blad 2

Doel: Om te lezen

Arme en rijke mensen in Delft (schilderij uit 1655 van Jan Steen).

Regenten zijn de baas

In de meeste Europese landen had een vorst de macht in handen, maar het kleine Nederland was een republiek. In de steden waren de rijke burgers de baas, de regenten. Zij waren afkomstig uit belangrijke families en speelden elkaar de baantjes toe. Nederland had zeven gewesten, die allemaal hun eigen zaken regelden. Het bestuur van een gewest kwam regelmatig bijeen voor een Statenvergadering. De grote steden stuurden hier

iemand naartoe en ook de adel zat in dit hoogste bestuur: de Staten. Wanneer er oorlog gevoerd moest worden, was overleg tussen de zeven gewesten nodig. Dat gebeurde in een vergadering van de **Staten-Generaal** op het Haagse Binnenhof. Hier bespraken de vertegenwoordigers hoe de oorlog betaald moest worden. De rijkste gewesten hadden het meest te vertellen, vooral het gewest Holland.

het gewest

Landstreek of provincie.

de Statenvergadering

Vergadering van het hoogste bestuur van een gewest: de Staten.

de Staten-Generaal

Vergadering van vertegenwoordigers van gewesten; volksvertegenwoordiging.

Stadhouders van Oranje

De machtigste Nederlander was de **stadhouder**. Hij moest zorgen voor de verdediging van het land. Stadhouders Willem van Oranje, en later zijn halfbroer Frederik Hendrik, waren echte militairen. Hun belangrijkste taak was het opperbevel van het leger. Nederland voerde ook vaak oorlog op zee, bijvoorbeeld drie keer tegen Engeland in de Gouden Eeuw. Toen de Franse troepen van Lodewijk XIV in 1672 ons land

binnenvielen, moest het water hen tegenhouden. Stadhouders Willem III liet dijken doorsteken en de sluizen openzetten. Van het Muiderslot in het noorden tot slot Loevestein in het zuiden kwam een brede strook land een halve meter onder water te staan. De vijand kon er met zijn materieel niet doorheen. Zo kon ons leger het gewest Holland en de steden Amsterdam en Den Haag beschermen.

Willem III inspecteert de Hollandse Waterlinie.

de stadhouder

Hoogste bestuurder (tijd van regenten en vorsten).

de militair

Soldaat.

het opperbevel

De hoogste leiding in het leger.

de sluis

Bouwwerk om de hoogte van het water te regelen en een verbinding tussen twee rivieren of meren af te sluiten of open te stellen.

het materieel

Gereedschappen en machines om iets te maken of te doen; wapenvoorraad van het leger.

de waterlinie

Strook land die onder water gezet kon worden om de vijand tegen te houden.